

Այս աղբիւրին ջուրը շատ հեռուներէն բերուած է և շատ հին ժամանակներու մէջ, թերեւս 1617ի տարեները՝ երբ կը շինուէր Ս. Կարապետ եկեղեցին, և արդէն Արձանագրութիւնն ալ կը յայտնէ այս կէտը:

Յարութիւն Աստուածատուրեանի վերանորոգել տուած ջրուղիները, անցմամբ ժամանակի խանգարուելով, Պալեան Կարապետի ծախքով վերստին կը շինուին անոնք: Այս առթիւ Կ. Պոլսոյ «Մանգուզի Էֆէրիար» թերթը 1901ին կը գրէր թէ Ունճեան Եղբայրները նոր ի նորոյ շինել կու տան Ս. Կարապետի այդ ջրուղիները զորս «շուրջ 60 տարի առաջ Պալեան Կարապետ մեծագումար ծախքով բեւել տուած էր»:

«Մանգուզի» բնաւ չէր յիշատակած Պալեանէ առաջ այդ ջուրը բերողին անունը, որուն համար ես ստիպուեցայ դիտողութիւն մը գրել հրապարակաւ և այդ առթիւ ալ հրատարակել աղբիւրին 1784ի Արձանագրութիւնը¹:

Այս աղբիւրը և անոր ջրաբեր ուղիները բոլորովին խանգարուած ըլլալով, երբ 1887ին Ունճեան Մաթոս և Աբիկ Եղբայրները վերաշինեցին Իսկիւտարի այրեացաւեր Ս. Կարապետ եկեղեցին, նաև վերանորոգեցին աղբիւրը որ կը հոսի եկեղեցիին արեւմտեան կողմը՝ փողոցին մէջ, և վրան ալ պիտի գրուէր արձանագրութիւն մը, զոր շարադրած էր Օրմանեան Մաղաքիա պատրիարքը, և էր հետեւեալը.

Չուրս քաղցրահամ ի բարձանց Չամլընայ² Անդուստ յակամէ բերաւ յայս աղբիւրս Ծախիւք եւ ջանիւք ճարտարապետ ամիրայի Կարապետի Պալեան

Ի յիշատակ վաղամեռիկ որդւոյն՝ Նիկոլոսի. Ի պատրիարքութեան Տ. Տ. Յակոբոսի յամին 1854. Իսկ ի պատրիարքութեան Տ. Տ. Մաղաքեայ յամին 1902 Մաթուս եւ Աբիկ Եղբարք Ունճեան վերստին աղբե-

րացուցին գցամաքեալն ի բազմաց եւ յաւերժացուցին ամրակուռ երկամեայ խողովակօք ի յիշատակ հանգուցեալ եղբարցն Մաղաքեայ եւ Մեսրոպայ եւ Սեդրաքայ. Յանապառ աղբիւր կենդանի ջրոյն յագեցուցէ Տէր զառաջին եւ զերկրորդ երակտաւորսն եւ զննջեցեալսն նոցին:

Այս արձանագրութիւնը չկրցաւ զետեղուիլ. Կարգ մը շինութիւններու պատճառաւ ուշացաւ փորագրութիւնը և մնաց այնպէս:

Դիտելի է սակայն, որ Օրմանեան Սրբազան ալ մոռցած է յիշատակել աղբիւրին վաղեմի բարերար վերաշինիչը Յարութիւն Աստուածատուրեան:

ԽԹ.

Շինեցաւ աղբիւր
ըս Շնորհիւ ԶԱՐ
խախան սուրբ վանից
ՄԼԳ. Ապրիլի 1:

Այնչա՛ իզմիտէն հեռու, ունէինք Չարխախան Ս. Աստուածածին վանքը, ուր՝ հաստատուած էր և Դպրեվանք՝ որ եղաւ կարճատեւ ու քաղաքական դէպքեր, տեղահանութիւններ, և այլն, և այլն, աւելը ըրին այդ շքեղ վանքը:

Օոյն արձանագրութիւնս կը վերաբերէր այդ վանքին մեծ աղբիւրին. սակայն տեսնուած թուականը (ՄԼԳ) պէտք է ըլլայ ՌՄԼԳ (1233+551) = 1784, զի ՌՄ աւրուած է եղեր, ինչպէս կը գրէին ինձ վանքէն:

Բոլորագիր և բարձրաքանդակ է եղել արձանագրութիւնը, առանց ո՛ր և է զարդի:

(Շարունակելի)

Տ. Վ. Յ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

1. «Մանգուզի Էֆէրիար», Կ. Պոլիս, 1901, Թ. 104.
2. Չամլընայ ըլրակ մ'է Իսկիւտարի մէջ և ունի անուշահամ ջուրեր:

ԱՆՈՐ՝ ՈՐ ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԸ ԾՆԱԻ

ԱՆՈՐ՝ ՈՐ ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԸ ԾՆԱԻ

Այսօր կը զգամ՝ որ իմ հոգիս կ'ուզէ թռչիլ Գիրկն անհունին արիւնի գոյն՝ ուր կը շարժին Հին խորհուրդներ. մինչ սիրտըս դեռ կ'ըզձայ [կառչիլ Գերեզմանի մ'ուր թաղուած է սէր մ'անմեկին...:

Անուշ երգեր կարծես սրտիս համբոյր կու տան՝ Հողին ծոցէն բարձրանալով մեղամաղձիկ, Արեւուն տակ, լոյսէն գինձով, ալետատան, Կարծես նորէն զիս իրենց հետ կ'օրրեն յուշիկ:

Միտքս է անդունդ՝ ուր կը հակին բոց աչքերով Դեռ նոր ծնած լոյսի պէս ջինջ, վրձիտ յոյսեր. Երգս է դափնի ճակտին վըրայ վըշտին խրոտով, Անուրջս է լոյս, հոգիս՝ թըռիչք, և սիրտըս՝ սէր:

Ահա, մայր իմ, ինչ որ ունիմ իբրեւ ժառանգ. Վըտիտ շիւղ մ'եմ ամայութեան մէջ դողացող. Մահուան ժըպիտ մ'ինձ թողուցին իբրեւ աւանդ. Ծաղիկներուն վըրան յաւէտ արցունքս է ցօղ...:

Դուն որ եղար մայր մ'Աստուծոյ ամենագոր՝ Բու Քըղանցքիդ հովանիով պատէ հոգիս. Իմ աչքերուս նոր տեսիլներ ծօնէ այսօր, Որպէս զի հոն նոր երգերով իջնէ մայիս:

Մայր իմ, գիտես, որ կարօտ եմ գորովանքի, Զիս ծընողներն օրեր առաջ աճիւնացան. Ոսկերտին արցունքներով ես թըրջեցի, Զորոնք զըտայ անապատին մէջ ցիր ու ցան...:

Հիմակ, գիտես, որ ես ո՛րք եմ, իմ արիւնէս Առջէմէկ սիրտ կը բաբախէ միտակ ու լուռ. Հոգիս է որք, կ'աղաղակեմ, մայրիկ դէր ես... Մըտածումիս մէջ կը շնչեն վէրք ու սարսուռ:

Եղիր միջնորդ իմ և հըզօ՛ր էին միջեւ, Զիս փայփայէ, տես, մայր ցուրտէն իսկ կը դռ [ղամ,

Գուցէ ծագի իմ երկընթէս դեռ նոր արեւ, Ու ճառագայթ մ'իբրեւ յոյսի մութին շողամ...:

Այս աշխարհի մութ և անծիր խորհուրդին մէջ, — Ուր շիջած է սիրոյ ամբիժ կայծը վերջին — Դեռ կան սրբեր՝ որոնց համար սէրն է անշէջ՝ Արեւներու և լոյսերու մեծ Արարչին:

Ծրնած օրէս մինչեւ այսօր քանի՛ անգամ Մեղքին մըռայլ դուն եմ բախեր վայրագօրէն, Աչքերուս մէջ քանի՛ տենչեր կը շողջողան՝ Որոնց համար վիհ եմ փորեր արտասուելէն...:

Դուն գերագոյն մայրն ես, հըզօ՛ր Աստուածածին, Նայէ վըրաս իբրեւ մէկուն՝ որ կը սահի Սառոյցին վրայ յատակը ծով Տարակոյսին, Որուն համար փոթորիկ չէ՞ դէպքն ամենի...:

Եթէ նոյնիսկ ըլլամ վայրագ, ատեմ բարին, Խաչին վըրայ չուզեմ տեսնել Յիսուս մը մեծ, Գըթա՛ վըրաս ու ներէ՛ ինձ, ճվ անմահ կին, Զի ես տըկա՛ր եմ ու կարօտ սըրտի մ'անեղծ:

Մարմինըս խոնջ գիրկը հողին դեռ չը յանձնած՝ Բու մայրական կուրծքիդ վըրայ ես լալ կ'ուզեմ, Հըծծել կ'ուզեմ բոռը վերջին սըրտիս առկայծ, Զի բարութեան ու նըւիրման դժբախտ գոհն եմ:

Ոչ ոք տեսնէ թող զիս յետոյ արտասուելով, Զըղման շըշուկ մը դեռ չեւած շըրթունքներէս՝ Ժըխորէն դուրս, ամայութեան մէջ անխըռով կ'ուզեմ ինձի ոտքերուդ տակ դիւցազնի պէս:

ՀՐԱԶ ԲԱՋԱՐԵՆՑ